Віра Левадна
Тетяна Малінковська
Олена Петрушенко
Вінницький національний медичний університет
імені М.І. Пирогова
м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ГРАМОТНОСТІ ТА ЛІНГВОКРАЄЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВИХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Нині загальновизнаною є теза про те, що процес навчання іноземної мови має враховувати та досягати мети не лише утилітарної, але й ідеальної, об'єднуючи їх у єдине ціле, тобто забезпечувати не лише оволодіння мовою як засобом набуття знань та засобом спілкування, а й ознайомлення через мову з культурою іншої нації. Тому поняття культурної грамотності сьогодні є загальноприйнятим терміном лінгводидактики.

Важливе завдання у підготовці студентів немовних спеціальностей до міжкультурної комунікації полягає у тому, щоб через посередництво мовної системи навчити студентів-іноземців розуміти систему світосприймання народу, мову якого вони вивчають. Досвід роботи підказує, що в іноземних студентів формування лінгвокраєзнавчої компетенції та мовленнєвих навичок, які забезпечують подолання комунікативних бар'єрів, відбувається швидше, якщо метою є вивчення української мови не тільки як засобу отримання спеціальності, а і як засобу пізнання українського народу в його територіальній, етнічній, історичній та соціальній визначеності.

Під час підготовки до міжкультурної комунікації на заняттях з української мови викладачі нашого вузу виходять з попередніх соціокультурних знань студентів, рідної культури іноземних громадян, напрямку їх інтересів та специфіки мовно-культурного середовища, у якому проходить навчання.

Щоб з'ясувати місце та роль культурного компоненту у процесі професійної підготовки студентів-іноземців, важливим є визначення стартового рівня їх соціокультурних знань. Тому студентам-іноземцям, що приїхали на навчання до Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова, ми пропонуємо заповнити анкету, запитання якої стосуються географії, історії, культури, науки, державного ладу та суспільно-політичного життя України. Анкетні дані слугують викладачам основою для відбору та організації лінгвокраєзнавчого матеріалу, що є обов'язковою умовою правильного та результативного оволодіння студентами іншомовною мовленнєвою діяльністю та підготовкою до міжкультурної комунікації.

Успішному засвоєнню іноземними студентами як мови, так і краєзнавчих знань сприяє проведення аудиторних занять з паралельною планомірною позааудиторною роботою, що є важливою складовою всього навчально-виховного процесу.

Позааудиторні заняття істотно відрізняються від навчальних та додаткових, тому що дозволяють «включити» в роботу не лише центри пам'яті та мови студента, але й емоції.

Студент-іноземець, щоб засвоїти знання української мови та подолати психологічний комунікативний бар'єр, повинен не тільки зрозуміти лінгвокраєзнавчі сентенції, але й відчути, пережити їх. Адже «емоційний голод», що почасти викликає у студентів підготовчого факультету, може викликати негативне ставлення до предмета і підсвідоме небажання сприймати інформацію, а також спілкуватися з іншомовними людьми.

Позитивні емоції, навпаки, підвищують ступінь збудження нервових центрів та покращують психічну регуляцію, що в свою чергу допомагає легшому та неопосердкованому сприйманню навчального матеріалу. На відміну від аудиторних занять, що носять обов'язковий характер, позааудиторна робота базується на добровільній згоді та інтересах студентів за умови рівноправної участі в позааудиторних заходах як тих, хто порівняно непогано володіє мовою на даному етапі навчання, так і тих, хто лише почав вивчати мову. Тут важливе значення має індивідуальний підхід, що проявляється у диференціюванні занять, вправ та навантажень з обов'язковим урахуванням можливостей, інтересів та нахилів студентів.

Комунікативний характер навчання української мови висуває на перший план вимогу практичного напрямку позааудиторних занять. Досвід викладання підказує, що форми позааудиторної лінгвокраєзнавчої роботи можуть бути найрізноманітнішими: екскурсії, виставки, «Дні української мови», конкурси, вікторини, тематичні вечори, години цікавих зустрічей, фестивалі тощо.

Ми вважаємо, що провідну роль відіграє гурткова робота. По-перше, робота гуртків планомірна, регулярна, цілеспрямована; по-друге, вона дозволяє проводити цикли бесід, проглядати кінофільми, прослуховувати літературно-музичні композиції, організовувати тематичні виставки, олімпіади тощо; по-третє, гурткова робота не лише дозволяє створити серед студентів «ініціативну групу», що допомагає в організації інших видів позааудиторних занять, а й використовувати результати цієї роботи під час проведення великих масових заходів (наприклад, у ВНМУ це загальнофакультетська шевченківська конференція, загальноуніверситетська наукова конференція, фестиваль українсько-індійської дружби тощо).

Різноманітні форми позааудиторної роботи розвивають у студентів бажання брати активну участь у міжнаціональній комунікації та підвищують мотивацію вивчення іншої мови.

Як відомо, усі рівні мови культуроносні, та найяскравіше національна культура проявляється на рівні лексики, фразеології, афористики, а також народної та пісенної творчості.

Викладач української мови в іноземній аудиторії має бути одночасно і викладачем культури українського народу, протистояти расизму та расовій дискримінації, натомість проповідувати мовленнєвими засобами загальнолюдські цінності.

Правильно відібрана та представлена студентам краєзнавча інформація у значній мірі впливає на формування позитивного ставлення до іншої нації та країни, що успішно протидіє егоцентризму.

Знання та розуміння культури народу, мова якого вивчається, допомагає подоланню мовних та комунікативних бар'єрів, кращому засвоєнню матеріалу навчальних програм, розвиває творчі здібності, розширює лінгвістичний кругозір та сприяє кращому розумінню складних проблем сучасного світу.